

BŪK KABTANGAN

AKLAT NG MGA
PANGUNGUSAP

PHRASE BOOK

PILIPINO

MAPUN

ENGLISH

X-2962

Samson Mapun

BŪK KABTANGAN

AKLAT NG MGA
PANGUNGUSAP

PHRASE BOOK

SUMMER INSTITUTE OF LINGUISTICS
PUBLISHERS
1981

Published
in cooperation with
Bureau of Elementary Education
and
Institute of National Language
of the
Ministry of Education and Culture
Manila, Philippines

Additional copies of this publication
are available from:

T.C.P
P.O. Box 423
Greenhills, Metro
Manila, 2801

or

T.C.P
Nasuli, Malaybalay
Bukidnon 8201

2nd Printing

Mapun Phrase Book
58.3-181-3.32C 57.20-814010N
Printed in the Philippines
SIL PRESS

PAUNANG SALITA

Ang isang katangiang masasabi tungkol sa Pilipinas ay ang pagkakaroon nito ng iba't ibang pangkat etniko na nag-aangkin ng kani-kanilang wikang katutubo. Gayon man, ito'y hindi naging balakid sa pag-unlad ng bansa, bagkus nagpatibay pa nga sa pagbubuklod at pagkakaisa ng mga mamamayan tungo sa pagkakaroon ng isang diwang panlahat.

Ang aklat na ito ay isa sa serye ng ganitong uri ng mga babasahing inihahanda para sa higit na ikalilalang ng mga kaalaman, kakayahan, kasanayan, pagpapahalaga at pagmamahal sa sariling wika ng mga mag-aaral.

Sinikap na malakipan ang aklat ng mga paksang inaaakalang magdudulot ng malaki at makabuluhang kapakinabangan sa mga gagamit nito. Sa paghahanda ng mga ito'y isinaalang-alang ang mga pangkalahatang layunin ng bansa. Isinaalang-alang din ang mga pangkasalukuyang pangangailangan ng mga mag-aaral sa pagpapalawak at pagpapayaman ng kanilang talasalitaan, paglinang ng kakayahang gumamit ng wikang gamitin at wastong pagsulat nito. May inilakip ding mga pagsasanay na inaakalang makatutulong sa mabisang pag-aaral ng wika. Matitiyak na ganap na nilang natutuhan at nauunawaan ang wika kung ito'y buong katalinuhan na nilang natatalakay sa klase at naiuugnay o nagagamit sa tunay na buhay.

Buong pagmamalaking inihahandog ng Ministri ng Edukasyon at Kultura ang aklat na ito taglay ang matapat na hangarin at mithiing lalo pang mapataas ang uri ng edukasyon para sa di marunong bumasa at sumulat sa pamamagitan ng pag-aaral ng kinagisnang wika. At inaasahan din sa gayon ang madaling pagkatuto ng wikang pambansa.

ONOFRE D. CORPUZ

Minister ng Edukasyon at Kultura

BŪK KABTANGAN

P'llun Mapun, Pilipino maka Inglis.

Guna bŭk tuu man nabangan jama Mapun magbitsala
maka jama Filipino maka jama Inglis.

Siga kabtangan tuu ma bay sinuwatan kansang
pinakoy mē tabi bong kitabi magbitsala. Sugà yà
luu sambung na ni kasohean ma tinilaw.

Tamūd ilooy ma bay sinainan pa Pilipino maka pa
Inglis, yà salì bana hatiyan bitsala na man disu
pa disu lapa. Ilooy ma bay sinainan basta salì jà
hatiyan na maka bitsala da.

PHRASE BOOK

Mapun, Filipino and English languages

The purpose of this book is to help Mapun people converse with Filipino people and English people.

The sentences which have been written are those we often use in talking. However, there are no answers for some of the questions.

Sometimes the translation into Filipino and English is not the exact meaning for each word. It is the meaning of the sentences that is translated.

PILIPINO

Layunin ng aklat na ito na makatulong sa mga taong nagsasalita ng na matutong makigpag-usap sa Filipino pati na rin sa Ingles.

Itong mga pangungusap na ito ay yaong karaniwan na nating ginagamit. Pero walang sagut sa ibang mga tanong.

Kung minsan hindi literal ang pagkakasalin ng Pilipino at Ingles. Isinalin ito sa paraang kung paano ito karaniwang sinasabi.

Magsuku kami man si Odin Edali, Tanduan, Mapun.
Iya bay nuwatan p'llun Mapun maka Inglis. Maka
si Habibud Hassan ni Tanâ Macket, Mapun bay du
nabang maliksâ.

Magsuku du baw kami man si Neri Zamora ni Maynila
bay nuwatan p'llun Pilipino na.

Robin and Susan Forman

Summer Institute of Linguistics

1981

Pinasasalamatan namin si Odin Edali ng Tanduan, Cagayan de Tawi-Tawi at si Habibud Hassan ng Lupa Pula, Cagayan de Tawi-Tawi sa pagsulat ng Mapun at Ingles.

Pinasasalamatan din namin si Neri Zamora ng tanggapan ng SIL sa Maynila sa pagsulat ng Pilipino.

Robin and Susan Forman
Summer Institute of Linguistics
1981

We thank Odin Edali of Tanduan, Cagayan de Tawi-Tawi for writing the Mapun and the English. And Habibud Hassan of Lupa Pula, Cagayan de Tawi-Tawi for helping to check it.

We thank Neri Zamora in Manila for writing the Pilipino.

Robin and Susan Forman
Summer Institute of Linguistics
1981

PANG'NDAAN TAGAN LAMBAHAN NA

Ni lān	1
Bitsala nanglit	3
Bitsala magmiting-miting	7
Siga tilaw	21
Nilaw kahalan jama	25
Jama pangungulî	29
Magbitsala	33
Ngalabû suwat	37
Kalingantuhan	39
Pasal m'lli	41

Nilalaman

Sa daan	2
Pagbibigay nga papuri	4
Pakikipagkapuwa	8
Pagtatanong	22
Pag-alam sa Kalagayan ng isang tao	26
Pakikipag-usap sa manggagamot	30
Tungkol sa Pagsasalita	34
Pagliham	38
Pag Nagugutom	40
Pamimili	42

TABLE OF CONTENTS

On the road	2
Compliments	4
Chatting together	8
Questions	22
Asking about a person's situation	26
The doctor	30
About speaking	34
Writing letters	38
Being hungry	40
About buying	42

Patuwak pa lahat disu	45
T'kka ni Pawan	49
Pasal musim	53
Pasal awam	57
Nô	59
Pasal waktu	63
Kalangkapan baran	67
Paglūng	71
Kinakan - Utan, Buwà kayu, Sumbalian, Sarī	77
Waktu	85

Paglalakbay	46
Pagdating sa Palawan	50
Tungkol sa Kalagayan ng panahon	54
Pag-uusisa	58
Pagtuturo	60
Pagtatanong ng oras	64
Katawan	68
Pamilya	72
Mga Pagkain	78
Oras	86

Travelling to a place	46
Arriving in Palawan	50
About the weather	54
Lacking information	58
Teaching	60
About time	64
Body Parts	68
Family	72
Food - Vegetables, Fruit, Meat, Other	78
Time	86

NI LĀN

1. Bay ko maninggâi?

Bay ku man ga si nnè.

Oy bay tuud nu?

Bay ku maku daing.

2. Pa ninggâi ko?

Pilay pa Tanà Makket.

Oy tuud nu ndooy?

M'lli ku pakayan man kinawin.

Soy kinawin?

Danganakan ku ma l'lla masiyaka.

3. Pa ninggâi gi ko paus?

Niyà na luu. Mowè na.

Pingkà na kita.

Ohò.

SA DAAN

1. Saan ka galing?
Sa amin.
Ano ang ginawa mo roon?
Humingi ako ng isda sa Nanay ko.
 2. Saan ang punta mo?
Sa Pulang Lupa.
Ano nama ang gagawin mo roon?
Bibili ako ng damit upang gamitin sa kasal.
Sino'ng ikakasal?
Ang kuya ko.
 3. Pasaan ka?
Wala. Pauwi na.
Tutuloy na ako.
Sige.
-

ON THE ROAD

1. Where have you been?
I've been to my mother's place.
What was your purpose there?
I went to ask for some fish.
2. Where are you going?
I'm going to Lupa Pula.
What is your purpose there?
I'm going to buy clothes for a wedding.
Who's getting married?
My older brother.
3. Where are you bound for?
Nowhere. I'm going home.
We'll pass by each other.
O.K.

BITSALA NANGLIT

1. Uy! Tud lingkatan anak nu ma d'nda.

Ohò, panday ku buwat!

Dangoy na umu na?

Sapū t'lluntàun na.

Mahap sambuhan na.

2. Mahap man maglahat ni lahat bi.

Ohò. Yà luu kalingogan na.

Doman ku maglahat ntuu sabap yà luu
lingog-lingog na.

Bilang mahap du baw sina.

3. Uy! Listu ko magbayla.

Ohò, bay ku badja magbayla.

Soy bay mabadja kàu?

Kabagayan ku.

PAGBIBIGAY NGA PAPURI

1. Naku, ang ganda ng anak mo.
Talaga.
Ilang taong na siya?
Trese anyos na siya.
Malaking bulas siya, ano?
 2. Mainam tumira dito sa lugar n'yo.
Oo nga. Mainam ngang tumira rito. Walang gulo rito.
Gusto ko magtira dito dahil walang gulo.
Mabuti rin yan.
 3. W'aw, ang husay mong sumayaw!
Oo. Nagaral kasi akong sumayaw.
Sino ang nagturo sa iyo?
Kaibigan ko.
-

COMPLIMENTS

1. Wow! Your daughter is really beautiful.
Yes, I know how to make them! (A jocular expression.)
How old is she?
She's thirteen years old.
She's healthy.
2. Your place is good to live in.
Yes. There's no trouble there.
I want to live here because there is no trouble.
That would be very good.
3. Wow! You are an expert in dancing.
Yes, I learnt how to dance.
Who taught you?
My friends.

4. Tud bay mahap l'ssa kinakan tabi nsinî tangâ
llaw.

Mmm. Mahap banahan.

5. Tud sapat ko p'llun English.

Niyâ du, s'ddong-s'ddong baw.

6. Tud mahap p'ttâ nu.

Ohò, mahap mè bay ngosò.

Dari ku maku?

Ohò. Oy na baw laat na.

7. Mahap lumâ nu.

Mmm. S'ddong-s'ddong baw.

Mahapsâ dayahan ko?

Ah, niyâ. Luu du baw dangkiti.

8. Tud panday anak nu ni iskul.

Ohò. Iya jâ kowâ langkaw tuk-tuk da
tines.

4. Talagang napakasarap ng tinanghalian natin kanina.
Oo. Pinakamasarap.
 5. Napakahusay mong mag-Ingles.
Hindi naman, kainaman lang.
 6. Talagang napakaganda mo sa litratong ito.
Oo, maganda ang pagkakakuha.
Puwede bang makahingi.
Oo, walang masama diyán.
 7. Maganda ang buhay mo.
Aba, oo.
Siguru mayaman ka.
Hindi. Mayroon naman kaunti.
 8. Ang tali-talino ng anak mo sa paaralan.
Oo nga. Siya palagi ang makakakuha ng pinakamataas sa kanilang mga iksamen.
-

4. That meal was delicious that we had at midday.
Mmm. Very good.
5. You speak English very well.
Not so, it's just satisfactory.
6. Your picture is beautiful.
Yes, it had a good processing.
Can I ask (for a copy)?
Of course! There's no harm in that.
7. Your house is nice.
Mmm. It's O.K.
Perhaps you are rich?
Oh no. I have just a little.
8. Your child is very bright in school.
Yes, he is always highest in every test they have.

BITSALA MAGMITING-MITING

1. Panday ko buwat taguri?

Niyà ku panday.

2. M'lli ko bohas?

Ohò, dangoy hagà na?

Lima pilak karambilà dambuwà gantang.

3. Mmè dò ku hā ngawin?

Bayà-bayà nu, kàu na magatas piki.

4. Oy pabuwatan niyà katoonan nu?

Ngalukis, niyà ku panday.

Daa ko susa, toan ta ko.

5. Pitu ko.

Ongoy ku sohò nu pilu?

Niyà. Magmiting-miting jà.

PAKIKIPAGKAPUWA

1. Marunong ka bang gumawa ng saranggola?
Hindi. Hindi ako marunong gumawa.
 2. Bibili ka ng bigas?
Oo, magkano?
Singko-singkwenta ang isang salop.
 3. Pupunta kaya ako sa kasalan?
Ikaw ang bahala, nasa sa iyo 'yon.
 4. Ano'ng trabaho ang di mo kayang gawin?
Hindi ako marunong mag-ukit.
Huwang kang mag-alala. Turoan kita.
 5. Halika.
Bakit gusto mong sumama ako sa iyo?
Wala, mag-usap lang tayo.
-

CHATTING TOGETHER

1. Do you know how to make a kite?
No, I don't know.
2. You are to buy some rice?
Yes, how much is it?
P 5.50 a ganta.
3. Shall I go to the wedding?
Its up to you, whatever you decide.
4. What work don't you know how to do?
I don't know how to do etching.
Don't worry, I'll teach you.
5. Come here.
Why do you want me to go there?
Oh, no reason. Just for a talk.

6. Boonan dồ ku koks.

Ohò, dangoy karomanan nu?

Duwa jà. (Dangoy na pin ga duwa.)

7. Bukisan nu dồ ku lawang.

Tài ko.

8. Tambohun dồ panandawan.

Subay tinambo na, sangom na lahat.

9. Ngagad dồ ko skāng.

Agad ta ko. Daa jà ko h'llom.

10. Pitu ko pa mman ku.

Soy sohè nu?

Niyà luu, dangan-dangan ku du.

6. Ibili mo nga ako ng kok.
Sige. Ilan ang gusto mo?
Dalawa.
 7. Pakibukas nga ng pinto.
Oo, Panhik ka!
 8. Sarhan mo nga ang bintana.
Oo, talagang dapat na ngang isara
 9. Puwede bang hintayin mo ako sandali.
Hintayin kita. Huwang kang matagal.
 10. Tayo sa amin.
Sinung kasama mo?
Wala. Nag-iisa ako.
-

6. Bring me a coke, please.
O.K. How many do you want?
Just two.
7. Please open the door for me.
Come on in.
8. Please close the window.
It should be closed, its night-time now.
9. Wait a moment.
O.K., I'll wait for you. Don't be long.
10. Come with me to my place.
Who is your companion?
No one, I'm on my own.

11. Toonan nu soy Mayor ni lahat looy?

Yâ katoonan ku, sabap kulang na ku
paliksà.

Yâ tatantu ku.

12. Takila ku jama naa ni pagluwahan na jâ.

Soy bong ningkâu?

Si Abdul, bagay ta du ba.

13. Soy aon na?

Si Hussein.

14. Niyâ ba tahati ku.

Oy yâ tahati nu?

Bitsala jama looy nsinî.

15. Soy aon l'lla looy?

Niyâ na taintom ku.

Takupan ku na.

11. Kilala mo ba ang alkalde sa bayang iyon?
Hindi ko kilala dahil hindi ako nagtanung.
Hindi ako masigurado, e.
 12. Parang namumukhaan ko ang taong iyon.
Kung ikaw sino?
Siya si Abdul kaibigan din natin.
 13. Ano'ng pangalan niya?
Siya ay si Hussein.
 14. Hindi ko maintindihan.
Alin ang hindi mo maintindihan?
Iyong sinabi niya kanina.
 15. Ano'ng pangalan yong lalaking iyon?
Nalimutan ko na.
-

11. Do you know who is the Mayor of that place?
I don't know because I haven't had a chance to find out.
I'm not sure.
12. I only know that person by sight.
Who do you think he is?
That's Abdul, he's our friend.
13. What's his (or her) name?
Hussein.
14. I cannot understand.
What can't you understand?
What that person said earlier.
15. What is the name of that man?
I cannot remember.
I've forgotten it.

16. Oy tu ituu?

Katam.

Katam oy na?

Katam tuturan.

17. Olay ilooy?

Tàu ku bong anu oy loy.

18. Soy lay looy?

Kaki ku, si Jurra.

Si Jurra, kaki ku.

19. Soy dapu kelle-kelle looy?

Kakà ku.

Kakà nu ma mooy?

Kakà ku l'lla, si Jaafar.

16. Ano ito?
Talangka.
Anong klaseng talangka?
Tuturan.
17. Ano iyon?
Hindi ko alam kung ano iyon.
18. Sino iyon?
Pinsan ko, si Jurra.
Pinsan ko, si Jurra.
19. Kaninong bangka iyon?
Kuya ko.
Aling kuya mo?
Ang kuya kong si Jaafar.
-

16. What is this?
A crab.
What kind of crab?
It's a tuturan crab.
17. What is that (over there)?
I don't know what that is there.
18. Who's that there?
Its my cousin, Jurra.
Its my cousin, Jurra.
19. Who owns the small canoe?
Its my elder sibling's.
Which sibling?
My elder brother, Jaafar.

20. Doman ku pa dilaut.

Pa dilaut magoy?

Miha padilautan.

H'mmilan?

Sabtù.

Sabtù h'mmilan?

Sabtù baik.

21. Luu jama matay batnaa.

Soy?

Nda si Tumbagà.

22. Luu bay bbonò.

Soy na pin?

Meka jama.

23. Luu kurâ stokob.

Ninggài?

Ndooy ni Pawan.

20. Gusto kong mamulot.
Kung bakit?
Maghanap ng mga susong makakain.
Kailan?
Sa Sabado.
Aling Sabado?
Sa susunod na Sabado.
21. May patay ngayon.
Sino?
Ang asawa ni Tumbaga.
22. May nag-aaway.
Sino-sino sila?
Maraming tao.
23. Magkakaroon ng karera ng kabayo.
Saan?
Sa Palawan.
-

20. I want to go fishing.
What are you going for?
To search for shell-fish.
When?
Saturday.
Which Saturday?
Next Saturday.
21. A person died today.
Who?
The wife of Tumbaga.
22. There was a fight.
Who was involved?
Many people.
23. There will be a horse fight.
Where?
In Palawan.

24. Doman ko badja magbayla?

Ohò. Pooy?

Mè tuu, pal'mmaun jâ baran nu.

25. Kâ, niyâ na llum lilus ku.

Ongoy yâ llum?

Tâu ta. Marè binasa na.

26. Balikan tè bitsala nu bong dadi.

Ongoy?

Niyâ tahati ku banahan.

27. Tahongan nu ku?

Pa ninggâi?

Pilay pa lahat bbò ku ma l'lla.

Magoy kita ndooy?

Makuhan si nnè uli.

24. Gusto mo bang matutong sumayaw?
Oo, paano?
Ganito. Palambutin mo lang ang iyong katawan.
25. Kuya, ayaw tumunog ang relo ko.
Bakit ayaw?
Hindi ko alam. Marahil na nasira na.
26. Puwede bang ulitin mo ang sinabi mo?
Bakit?
Talagang hindi ko maintindihan.
27. Puwede ba samahan mo muna ako?
Saan?
Doon kila lolo.
Maganu tayo doon?
Maghingi ng gamot para kay nanay.
-

24. Do you want to learn to dance?
Yes. How?
Like this, let your body relax.
25. Elder brother, my watch doesn't work (is not alive).
Why doesn't it work?
I don't know. Maybe its destroyed.
26. Please repeat what you said.
Why?
I didn't understand it well.
27. Can you accompany me?
To where?
To my grandfather's place.
What will we do there?
We'll ask for medicine for my mother.

28. Luu gi waktu nu magbitsala ka aku?

Niyâ na h'llom. Pilay na ku.

29. Tud lammâ na towang ku.

Oy kalammâ ningkâu?

Bay kami kuli-kuli.

30. Ongoy ko lamma-lamma?

Ngintom ku nda ku.

Ninggâ na mman nda nu?

Lâi na kami s'kkat.

28. Mayroon ka pang oras makapag-usap sa akin?
Hindi na matagal. Pupunta na doon.
29. Naku! Mahina ang katawan ko ngayon.
Anong nakapaagod sa iyo?
Naglaro kami.
30. Bakit malungkot ka?
Naala-ala ko ang aking asawa.
Saan, yong asawa mo?
Naghiwalay na kami.
-

28. Have you got time to talk with me?
I don't have long. I'm going now.
29. I'm extremely tired. (An expression.)
What makes you tired?
We have been playing games.
- 30 Why are you lonesome?
I miss my wife.
Where is your wife?
She is far apart (from me).

SIGA TILAW

1. Maninggâ ko?

Man Mapun.

Ninggâi man bi batnaa?

Ni lumâ danganakan kami ma l'lla.

L'kka man ninggâi kam?

Bay jâ kami ng'ndâ si mmâ, yâ kolè.

2. Oy na tu mè ga tahāl-hāl ku ningkaam?

Niyâ na biddâ, oy-oy na kagalakan atay
nu.

Oy na pin tuud bi?

Yâ luu, lumān-lumān jâ lû pitu.

PAGTATANONG

1. Taga-saan ka?

Taga-Cagayan.

Saan ka nakatira ngayon?

Sa bahay nga aking kapatid.

Saan ka naman galing?

Dumalaw kami sa aming amang may sakit.

2. Ano ang maipaglilingkod ko sa iyo?

Nasa sa iyo iyon kung ano ang gusto mo.

Ano ang sadya mo?

Wala naman. Dumadalaw lang ako.

QUESTIONING PEOPLE

1. Where are you (yourself) from?

From Cagayan de Tawi-Tawi.

Where are you (all) staying now?

We are at our brother's house.

Where did you (all) come from?

We have just been to see our father who is not well.

2. What can I do for you all?

It makes no difference, whatever you like.

What is your purpose now?

Nothing, just out for a stroll to here.

3. Bahàu jà ko bay t'kka?

Ohò. Dilaw jà kohap ku lisag duwa
katongâ.

Oy man nu bay mmè?

Tâ kappalomeng.

4. Luu gi bitsala nu?

Ongoy subay pabuwat ku inaa?

Mmooy ningkâu?

Magoy ya ndooy?

Bay landos uwan dilaw?

Taagad nu ku?

Oy na pabuwat nu?

Oy pabuwatan nu?

H'mmilan ko bay pilay?

Meka k'ddò nu?

3. Kararating mo lang ba?

Oo. Kahapon lang ako dumating mga alas dos medya.

Ano'ng sinakyan mo?

Eroplano.

4. Mayroon ka pang ibang sasabihin?

Bakit kailangan ko pang gawin iyan.

Alin ang sa iyo?

Ano ang ginagawa niya roon?

Umulan ba kahapon?

Mahihintay mo ba ako?

Ano ang ginagawa mo?

Ano ang trabaho mo?

Kailan ka nagpunta roon?

Marami kuhain mo?

3. Have you just arrived here recently?

Yes. I came yesterday afternoon at 2:30.

What did you travel on?

In the aeroplane.

4. Have you anything more to say?

Why should I do that?

Which are yours?

What is he doing there?

Did it rain heavily yesterday?

Can you wait for me?

What are you doing?

What is your job?

When did you go?

Have you got plenty?

NILAW KAHALAN JAMA

1. Na, Kâu sina!

Mmâ nu masi llum?

Ohò, sugâ nnè kami lâi na matay.

Oy bay sabap na matay?

Oy bay kapatay iya?

Bay tuwâ saki ni katoa na na.

2. Dangoy kam magdanganakan d'nda maka l'lla?

Waû kami skamimon.

Lima l'lla, t'llu d'nda.

Kâu na siyaka?

Ssâ aku siyaka. Aku na ma siyali.

Aku na sumiyali man da.

PAG-ALAM SA KALAGAYAN NG ISANG TAO

1. Hoy! narito ka pala.
Buhay pa ba ang iyong ama?
Oo, pero patay na ang aking ina.
Ano ang kanyang ikinamatay?
Ano ang kanyang ikinamatay?
Nagkasakit, dahil matanda na.
 2. Ilan kayong magkakapatid?
Walo, kaming magkakapatid,
Limang lalaki, tatlong babae.
Ikaw ba ang panganay?
Ako ang pinakabunso.
-

ASKING SOMEONE ABOUT HIS SITUATION

1. Hi! Its you!
Is your father still living?
Yes, but our mother has died.
What caused her death?
What did she die of?
From a sickness in her old age.
2. How many brothers and sisters do you have?
Eight altogether.
Five brothers, three sisters.
Are you the eldest?
No, I'm not the eldest. I'm the
youngest.
I'm the youngest of them.

3. Dangoy na umu nu?

Sapuwauntâun na umu ku.

Ndahan na ko? Llahan na ko?

Ohð. Luu na.

4. Anakan na ko?

Ohð, luu na mpat anak ku.

Dangoy anak nu l'lla?

Anak ku mpat; disu l'lla, t'llu d'nda.

3. Ilang taon ka na?

Labing walong taon na ako.

May asawa ka na ba?

Oo, may asawa na ako.

4. May mga anak ka na ba?

Oo, apat na ang anak ko.

Ilan ang iyong anak na lalaki?

Isang aking anak na lalaki at tatlo naman ang babae.

3. How old are you?

I'm eighteen years old.

Do you have a wife? Do you have a husband?

Yes, I have.

4. Do you have children?

Yes, I have four children.

How many sons?

I have four children; one boy and three girls.

JAMA PANGUNGULÌ

1. Ningkô ko.

Ongoy ko?

Niyâ mahap palasahan ku.

Niyâ ku kowè.

Daa ko susa; ulian ta saki nu.

Baan nu ku pooy palasahan nu?

P'ddi kōk ku.

Tamūd doman ku ngutâ.

Kansang uling mata ku.

Marè luu tandog ku.

Mala ku man ngulaut baran ku.

Pisû tangan ku.

PAKIKIPAG-USAP SA MANGGAGAMOT

1. Maupo ka.

Napapaano ka?

Hindi mabuti ang aking pakiramdam.

Maysakit ako.

Huwag kang mag-alala; gagamutin ka namin.

Sabihin mo sa akin kung ano ang iyong nararamdaman.

Masakit ang aking ulo.

Kung minsan para bang masusuka ako.

Palagi ako nahihilo.

Naku, siguru may malarya aku.

Palagi ako ng kuma-kamut ng aking katawan.

Napilay ang kamay ko.

THE DOCTOR

1. Sit down.

What happened to you?

I'm not feeling well.

I'm not improving.

Don't worry; we'll treat your sickness.

Tell me, how do you feel?

I have a headache.

Sometimes I feel like vomiting.

Often I feel dizzy.

Perhaps I have malaria.

I'm itchy all over my body.

My arm is sprained.

2. Oy ulî na?

T'bbok ta ko.

Maka ituu, itu na ulî llaw-llaw.

H'mmilan ku nginum?

Kohap-kohap lupus nu mangan.

3. Dangoy bayad ku?

Daa na ko mayad. Pamuwang ku jâ ningkâu.

2. Ano'ng gamot doon?

Tuturuan kita.

Heto ang gamot na iinumín mo araw-araw.

Kailan ko ito iinumín?

Tuwing hapon, pagkatapos kumain.

3. Magkano ang bayad ko?

Huwag ka na magbayad. Ibigay ko lang sa iyo.

2. What is the medicine for that?

I'll give you an injection.

And this is the medicine for each day.

When should I drink it?

Each afternoon when you have finished eating.

3. How much do I pay?

Don't pay. I'll give it (all) to you.

MAGBITSALA

1. Panday ko p'llun Mapun?

Kahati baw dangkiti, sugâ yâ makabitsala
banahan.

Panday baw ku dangkiti.

Ah! Suku na.

2. Pooy bong ni p'llun Mapun ituu?

Oh, "l'ngnet" - mè looy. Suwayan nu tè.

Ohò. Mahap pinakale.

3. Tahati nu oy bay bitsala ku?

Niyâ, balikan nu dð.

Subay pooy?

Subay laun-laun bong ko mitsala bð na
tahati ku banahan.

TUNGKOL SA PAGSASALITA

1. Marunong ka magsalita ng Mapun?
Nakakaintindi ako pero hindi ako marunong magsalita. Nakapagsasalita ako pero kaunti lang.
E, mabuti na rin 'yon.
 2. Paano mo sasabihin ito sa Mapun?
E, "l'ngnget" (lamok). Subukan mo.
Oo, Mabuting pakinggan.
 3. Naintindihan mo ba ang sinabi ko?
Hindi, pakiulit nga.
Ano nga ba 'yon?
Kapag nagsasalita ka, kailangan marahan lang upang maintindihan ko.
-

ABOUT SPEAKING

1. Do you know how to speak Mapun?
I understand a little, but I can't speak it well.
I know just a little.
Ah! That's good.
2. How do you say this in Mapun?
Oh, "l'ngnget" (mosquito) - like that.
You try it.
Yes. That sounds good.
3. Do you understand what I said?
No. Please say it again.
How should it be?
You should speak slowly so that I can understand properly.

4. Panday ko p'llun Pilipino? •

Ohò panday, sugà niyà intong;

maglamud-lamud.

Masi gi ku badjahan p'llun Tagalog.

Mahap sina.

5. Na, s'kkat na kita.

Taabut na waktu man mangan.

Molè na kita pa lumà ta kaniya-kaniya.

Magduhù dambuli na kita.

4. Marunong ka pala mag-Pilipino.
Oo, marunong, pero hindi tuwid
halo-halo.
Nag-aral pa ako ng Pilipino.
Mabuti iyan.
5. Diyan ka na. Uwi na ako.
Kakain na kasi, e.
Uuwi na rin tayo.

-
4. Do you understand (or know) Pilipino?
Yes, I know it, but not straight; its
mixed.
I'm still learning Pilipino.
That's good.
5. Let's separate. (We'll go now.)
Its time to eat now.
We'll each go to our own homes.

NGALABÙ SUWAT

1. Indaman nu dō ku bolpen nu skāng jà?
K'ddoun na, pahāp-hāpun jà pin.
Oy suwatan nu?
Mokon ku suwāt pa mman tunang ku.
Ongoy? Ngintom na ko?
Ohò, sampay sangom mē ku nangis.
2. Oy gi karomanan nu?
Niyà na luu.
3. Lài na saynan nu?
Niyà gi.
Ninggāi man nu nayn?
Ntuu ni katapusan na. (Ntuu ndiyò na.)
Na, lupus na ko?
Boonun na suwat nu pa pos opis.
Lài du bay tamail nu?
Magsuku banahan ni tulung nu.

PAGLIHAM

1. Puwede bang hiramín ang iyong pawnteyn pen sandali?
Kunin mo na pero iingatan mo.
Ano bang susulatin mo?
Magpapadala ako ng liham sa aking biya.
Bakit? Sabik ka na ba sa pag-uwi?
Oo, Lagi nga akong umiiyak kung gabi.
 2. Ano pa ang kailangan mo?
 3. Napirmahan mo na ba?
Hindi pa.
Saan mung pipirmahan?
Diyan sa ibaba.
Ngayon, tapos na ba?
Dalhin mo ang sulat sa pos opis.
Naihulog mo na ba?
Salamat sa iyong tulung.
-

WRITING LETTERS

1. May I borrow your ball-pen for a while?
You can get it, but take care of it.
What are you writing?
I'll send a letter to my fiancé. (Male.)
Why? Are you homesick?
Yes, I even cry at night!
2. Is there anything else you need?
No. (Nothing.)
3. Did you sign it?
Not yet.
Where will you sign it?
Here at the end. (Here below.)
Now, are you finished?
Take your letter to the post office.
Did you mail it?
Thanks for your help.

KALINGANTUHAN

1. Ongoy ko lamma?

Lingantu na ku.

Tohò na k'llong ku.

Bong mè looy, mangan na kitabi.

2. Mangan jâ ko. Daa ko iyâ.

Tud tabaan maka s'ddong-s'ddong lâ na.

Bana tud mahap l'ssa na.

3. Ng'ddò ko atu gi sunù.

Niyâ na. Sso na ku.

4. Buwanan nu dò ku bohè ininum.

Nginum ko pabalik.

Dadi ku nginda mangan manggis?

Kaam bay mūt siga buwâ-buwâ kayu tuu?

PAGNAGUGUTOM

1. Ano'ng nangyayari sa iyo?
Nagugutom ako.
Nauuhaw din ako.
Kung ganoon, kumain tayo.
 2. Sige, kumain ka at huwag kang mahihiya.
Masarap ito. Maanghang nag kaunti.
Totoo. Talagang masarap.
 3. Kumuha ka nito.
Naku, ayoko na. Busog na aku.
 4. Bigyan mo muna aku tubig inumin.
Uminom ka pa.
Puwede subukan ko kumain ng manggis?
Kayo ang magpulut ang mga prutas na ito.
-

BEING HUNGRY

1. What is wrong with you?
I'm hungry.
I'm thirsty.
If that's the case, let's eat.
2. Eat up. Don't be shy.
This is tasty and just peppery enough.
Right, it's really delicious.
3. Get some of this.
No thanks. I'm full now.
4. Just give me some water to drink.
Drink again. (Have another drink.)
Can I try eating mangosteen?
Did you pick this fruit?

5. Niyâ ku doman mangan balu.

Mahap kindness nu kau-ku ko doman.

6. Na, nagina jâ ko bong tabi nengge na.

PASAL M'LLI

1. Luu diyandi ntuu pinab'ल्लीhan?

Luu ng'ndâ na ko.

Dangoy ila b'ल्ली nu?

Ga sapū ila jâ.

5. Ayaw kung kumain na daing.
Subukan mo baka gusto mo.
6. Magsabi kalang kung tayo tumindig na.

PAMIMILI

1. Mayroon ba kayong tilang diyandi?
Oo, tingnan mo.
Ilang metro ba ang bibilhin mo?
Manga sampung metro.
-

5. I don't like eating dried fish.
It would be good if you tried it.
Probably you'd like it.
6. Just say when we are to get up.

ABOUT BUYING

1. Do you have diyandi cloth for sale?
Yes, have a look at it.
How many meters will you buy?
About ten meters.

2. Dangoy hagâ na sa ila?

Mpat karambilâ sa ila.

Uy! tud hagaan du baw. Niyâ luu k'llos
na!

Tuwâ, sugâ inaa na sina ma umbulsatu.

Mè noy tagaos nu?

Tâu ku, kâu.

Biyaun na. Kulang-kulangan ta hagâ na.

3. Mpat pilak jâ. Kasulutan na ko?

Dari na sina. M'lli na ku sapû ila jâ.

4. Mariyam, doman ko m'lli tipo?

Ohò, bong ku kasulutan.

Soy bay nganom?

Aku dī ku bay nganom.

Soy bay noan kâu nganom tipo?

Nnè ku.

2. Magkano nga pala ang isang metro?

Kuwatro singkuwenta ang isang metro.

Naku, ang mahal naman. Wala ng bawas.

Totoo, pero primera klase kasi, e.

Ilan ang makaya mo?

Hindi ko alam. Ikaw magkanong gusto mo?

Hindi bale. Bibigyan na lamang kita ng diskuwento.

3. Apat na piso na lang. Payag ka?

O sige na nga. Magbili ako sampung metro na.

4. Mariam, bili na ho kayo ng banig?

Oo, kung ako masisiyahan.

Sino'ng gumawa niyan?

Ako lang ho.

Ano't marunong kang gumawa ng banig?

Sino'ng nagturo sa iyo?

Tinuruan ho ako ng aking ina.

2. How much per meter?

₱ 4.50 per meter.

Oh! That's expensive. Its not a bargain.

True, but it is first class.

What can you afford?

I don't know. Its up to you.

Never mind. I'll reduce the price.

3. Just ₱ 4 pesos. Is that agreeable to you?

That's fine. I'll buy ten meters.

4. Mary, do you want to buy a sleeping mat?

Yes, if I'm satisfied with it.

Who was the weaver?

I made it by myself.

Who taught you to weave mats?

My mother.

5. Dangoy hagâ na?

Dahatus duwampū lima pilak.

Boonun na pitu. B'lli ku na.

Atu na bayad na.

PATUWAK PA LAHAT DISU

1. Na, patuwak na ku, tamban na kam.

Jubayra, aku na moo malita nu.

Biyaun na. Luu na du moo.

Ongoy ko yâ kuhi binoo mē ku?

Luu na du tukang moo.

5. Magkano naman iyan.

Siyento bente i singko pesos ho.
Ilapit mo rito't bibilhin ko.
Heto ang bayad.

PAGLALAKBAY

1. Aalis na ako, Diyan ka na.

Jubayra, ako na ang magdadalang iyong maleta.

Huwag na.

Bakit ayaw ninyong ipadala sa akin?
Mayroon nang nag-aasikaso, e.

5. How much is it?

₱ 125 pesos.

Bring it here. I'll buy it.

Here's the payment for it.

TRAVELLING TO A PLACE

1. Now, I'm leaving, you remain here.

Jubayra, I'll bring your suitcase.

Never mind. Someone is already bringing it.

Why don't you agree for me to bring it?

Someone is already bringing it.

2. Mbanan nu na naa aku na moo.

Pilayun na. Paayarun jâ mari niyâ
lungay.

Dangoy pamuwan ku ningkâu?

Dangoy-dangoy na pamuwan nu.

Disu pilak jâ ba.

Pilayun na.

3. Patuwak pa ninggâi ko, Hussein?

Patuwak pa Pawan.

Oy man nu mmè pa Pawan?

Tâu ta. Niyâ gi tatantu.

Subay ko mmè njatâ lansa.

Ninggâi man lansa?

Ndooy ni Tanâ Makket.

2. Naiwan po niya ang isang iyon. Ako na po ang magbubuhat.

Sige. Ingatan mo lamang at nang di mawala.

Magkano naman ang bayad ko sa iyo?

Piso lang.

Hala, sige na.

3. Saan kayo, Hussein?

Sa Palawan.

Ano nga pala ang sasakyan mung patungong Palawan?

Aywan hindi ko matiyak.

Kailangan sasakay ka sa lantsa.

Saan may lantsa?

Sa Pulang Lupa po.

2. Leave that one, I'll bring it.

O.K. go ahead. Take care of it so it is not lost.

How much shall I give you?

However much you want to give me.

Just one peso.

O.K. Go ahead.

3. Where are you travelling to, Hussein?

I'm going to Palawan.

What are you travelling with (in)?

I don't know. I'm not sure.

You should go on a launch.

Where is the launch?

There in Lupa Pula.

4. Oy man ta mmè pa Jambatan?

Mmè ta tà jip.

Ga dangoy jām Pawan inonse?

Kira-kira ga sapurambuwà jām.

Subay kita moo lutù mari luu kakan ta ni
dilaut.

T'KKA NI PAWAN

1. Dangoy sukay tà lansa?

Limampū pilak.

2. T'kka na kam.

Ohò, bahàu jà kami bay t'kka.

Ninggài dungguan bi?

Ndooy ni jambatan Bumbun.

4. Ano'ng sasakyan natin patungong sapantalan?
Magdidyip po tayo.
Ilang oras ang biyahe patungong Palawan?

Halos labing isang oras.
Aba, kailangan magdala tayo ng baon
upang may makain tayo sa daan.

PAGDATING SA PALAWAN

1. Magkano ang pasahe sa lantsa?
Limampumpiso.
2. Dumating na po pala kayo.
Oo, kadarating lang namin.
Saan kayo bababa?
Sa pantalan ng Brooke's Point.
-

4. What do we take to get to the wharf?
We'll go by jeep.
How long is the trip to Palawan?
About eleven hours.
We should take provisions so we can eat
on the way (at sea).

ARRIVING IN PALAWAN

1. What is the fare on the launch?
Fifty pesos.
2. You've arrived already.
Yes, we just (newly) arrived.
Where did you get off? (Where did you
dock?)
At the wharf at Brook's Point.

3. Duttài na kam. Aku lasa nguwan uwanan bi

pa jatà jip.

Ninggài man bi duwài?

Ndooy ni Tagusaw.

Yuk tukang ilooy ma malān, ituu na

Tagusaw.

Tagusaw na kina?

Dangoy sukay kami?

Disu pilak; duwa kam.

4. Lān gam pin lài pamaat.

Ohò. Subay pinahāp.

Mooy lān tinilù mè ta?

Ituu na lān tiilù pa lumà Hadjì Iram.

Tā gi man tuu?

Niyà na du. Si-aop maka lumà si Rene.

3. Sakay na. Ako na ang magkakarga ng iyong mga dala-dalahan sa dyip.
Saan ang baba ninyo?
Sa Tagasaw.
Tagusaw na raw ito.
Tagusaw na ito?
Magkano ang pasahe?
Piso. Dalawa kayo.

4. Nasira na ang daan.
Oo. Kailangan pabutihin.
Alin ang daan dadaanan natin?
Ito na ang daan patungo sa bahay ni Hadji Iram.
Malayo pa dito?
Hindi, bahay ni Rene ang katapat noon.

3. You get on. I'll load your cargo on the jeep.
Where will you get off?
There at Tagusaw.
The driver says this is Tagusaw.
Tagusaw already?
How much is our fare?
One peso; two for you both.

4. The road has become worse.
Yes. It should be repaired.
Which direction shall we go?
This is the path to Hadji Hiram's house.
Is it far from here?
No. Its opposite the house of Rene.

PASAL MUSIM

1. Kahapan yâ na bay uwan.

Ohò, bilang mahap du.

2. Pasû na sabap timpu pang'llaw na.

Bana. Kum'ttâ na ga bohè.

3. T'nne na lahat.

T'nne bong sangom.

4. Basag banahan baliyu.

Ongoy landos baliyu kalandû?

Bong mè tuu bulahat, luu bagyu ni Pawan.

TUNGKOL SA KALAGAYAN NG PANAHON

1. Mabuti naman at hindi pa naguulan ngayon.
Oo, Talagang mabuti.
 2. Talagang mainit ngayon pagka't tag-araw na.
Oo, nga. Ang mga bukal ay nangatuyo na.
 3. Ang ginaw.
Maginaw lalo na kung gabi.
 4. Napakalakas ng hangin.
Bakit kaya napakalakas ng hangin?
Dahil sa may bagyo sa Palawan.
-

ABOUT WEATHER

1. Its good that it hasn't rained.
Yes, it is good.
2. It is really hot now because it is summer now.
True, the water (spring) has dried up.
3. Its cold now.
Its cold at night.
4. The wind is very strong.
Why is the wind so strong?
When its like this, there is a typhoon in
Palawan.

5. Ongoy pesakan lān?

Nđang mē naa bong timpu panguwan.

Bay landos uwan dilaw.

Ohò, lāi ga dunuk.

6. Bay ku kabatì mē guntu looy đabuhì.

Ohò, basag kalandù.

7. Lambahan na batnaa.

Haus sōng palaang batnaa. Bong sōng

palaum na, pal'kka na kitabi.

Mahap man patuwak bong mahap bulahat.

5. Bakit napakaputik ng daan?
Natural lang iyan kung tag-ulan.
Napakalakas ng ulan kahapon.
Oo, nga halos magbaha.
6. Naku. Nagising ako sa kulog kagabi.
Oo nga. Talagang napakalakas noon.
7. Maalun ngayon.
Kati ngayon, kung malalim na aalis na tayo.
Mabuti maglakbay kung maganda ang panahon.
-

5. Why is the road muddy?
Its naturally like that in the rainy season.
It rained heavily yesterday.
Yes, it just about flooded.
6. I was woken by the thunder last night.
Yes, it was really strong.
7. The sea is rough today.
The tide is low now. When it is high, we can leave.
It is good to travel when the weather is fine.

PASAL AWAM

1. Ninggài man ku kab'lli kahawa?

Subay ni kadday bò luu.

2. Ninggài man maayad lilus?

Ni lumà soy?

Tapit lumà hadjî looy.

3. Ninggài man ngalugutan impon?

Ndooy ni Pauwan.

Jama soy?

Nda si Dalding.

4. Mooy opis man ku ng'ddò tikit kappalomeng?

Ndooy ndiyò lumà si Singkuk Tan.

PAG-UGSISA

1. Saan ako puwedeng bumili ng kape?
Sa tindahan kung saan mayroon.
 2. Saan dito may pagawaan ng relo?
Sino'ng may-ari?
Malapit sa bahay ni Hadji nayon.
 3. Saan ang may dentista?
Sa Pauwan.
Sino?
Asawa ni Dalding.
 4. Saang opisina makakabili ng tikit ng eroplano?
Doon sa ibaba ng bahay ni Singkuk Tan.
-

LACKING INFORMATION

1. Where can I buy coffee?
There should be some in the store.
2. Where is the watch repairer?
In whose house?
Near the house of the hadji.
3. Where is the dentist?
There in Pauwan.
Who is it?
Its Dalding's wife.
4. Which office do I get an aeroplane ticket?
There below the house of Singkuk Tan.

5. Ninggâi lumâ mahap man mangan?

Ndooy ni lumâ ga si Heneng ni aopan iskul
MSU.

Tâ gi man tuu?

Tapit na.

NÔ

1. Pakale kam duhû.

2. Pakale kam paayad.

3. Sambungan bi tilaw na.

4. Matsa kam pah'ddo.

5. Matsa kam yà pah'ddo.

5. Saan ang mabuting restawran dito?
Doon sa bahay ni Heneng ay nasa harap ng
paaralan MSU.
Malayo dito?
Hindi, malapit na.

MGA PANUTO SA PAGTUTURO

1. Makinig muna.
 2. Makinig na mabuti
 3. Sagutin ang tanong.
 4. Bumasa nang malakas.
 5. Bumasa nang tahimik.
-

5. Where is a good restaurant here?
There in Heneng's house, opposite the
MSU school.
Is it far from here?
No, its close.

TEACHING

1. Listen first.
2. Listen carefully.
3. Answer the question.
4. Read out loud.
5. Read silently.

6. Hapaun pabalik.
7. Tilaw ta kam, sambungan bi.
8. Patenggehun bi tangan bi bong katoonan bi
sambung na.
9. Pah'ddohun bitsala nu yà takale kami.
10. Pakitahan dō ku.
11. Daa kam hibuk!
12. T'mmon dō kam.
13. Daa ko buwat mē naa.
14. Paayarun banahan.

6. Isaulo ninyo muli.
 7. Magtatanong ako, sasagot kayo.
 8. Itaas ninyo ang inyong kamay kung alam ninyo ang sagot.
 9. Laksan mo ang iyong pagsasalita hindi ka namin marinig.
 10. Ipakita mo sa akin.
 11. Huwag kayong maingay.
 12. Tahimik lang kayo.
 13. Huwag mong gagawin iyan.
 14. Pagandahin mo talaga.
-

6. Memorize it again.
7. I'll ask you a question, you answer it.
8. Put your hand up if you know the answer.
9. Speak louder, we cannot hear you.
10. Show it to me.
11. Don't make a noise!
12. Please be quiet.
13. Don't do it like that.
14. Do it carefully.

15. Mooy kalangkapan karomanan nu?

16. Mooy bitsala mahap?

17. Oy mahap man maayad lumà na.

PASAL WAKTU

1. Lisag dangoy nagnà magmiting?

Lisag disu kohap.

Lisag pitù ka tongâ sayu.

Lisag waù sangom.

Lisag sapū ka t'llumpù minit.

15. Alin kasangkapan ang gusto mo?
16. Alin ang magandang talumpati?
17. Ano ang maganda sa pagpakumpuni ng kanyang bahay?

PAGTATANONG NG ORAS

1. Anong oras magsisimula ang miting?
Ala una ng hapon.
Alas siyete ng umaga.
Alas otso ng gabi.
Alas diyos i medya.
-

15. Which tool do you want?
16. Which speech was best?
17. What is the best (way) to repair his house?

WHAT TIME IS IT?

1. What time does the meeting start?
1 o'clock in the afternoon.
7:30 in the morning.
8 o'clock at night.
10:30

2. H'llom gi kilay?

Mê noy bay h'llom nu ni lumâ looy?

H'llom na sî ko luu ntuu.

Mê noy h'lloman nu bay saki?

Mê noy tatasan sapaw tuu?

Kira dangombuwan pabuwat na?

3. Uy! tarasaw na kita.

Songkon subay kitabi magdê-dê.

Lisag dangoy na.

Lisag lima.

2. Matatagalan kaya iyon?

Ilang buwan ka roon nakatira sa bahay na iyon?

Matagal kana ba rito?

Ilang buwan ka ba nagsakit?

Mga ilang taon kaya, bago masira ang bubong na iyan?

Mga ilang buwan kaya, gawain niya?

3. Naku, gabi ka na.

Kaya mag-apurado tayo.

Anong oras na?

Alas singko na.

2. Will it be a long time yet?

How long have you been in the house?

You've been a long time here.

How long have you been sick?

How long will this roof last?

About how many months will he take to make it?

3. Oh! we are late already.

So we should hurry.

What time is it?

Five o'clock.

KALANGKAPAN BARAN

l'ngngon

bukut

baran

towang

langa

dakan

tinga

siku

mata

luwa

anak tangan

b'ttis

tundun

bū kōk

tangan

KATAWAN

bisig
likod
katawan
buto
baba

dibdib
tainga
siko
mata
mukha

daliri
paa
noo
buhok
kamay

BODY PARTS

arm
back
body
bone
chin, jaw

chest
ear
elbow
eye
face

finger
foot, feet
forehead
hair (head)
hand

jantung

tuut

paa

buwà b'ttis

atay

behe

kuku

k'llong

s'mmo

kabkab

baha

b'ttong

impon

kandoo

indù tangan

puso
tuhod
hita
binti
atay

bibig
kuko
leeg
ilong
tadyang

balikat
tiyan
ngipin
lalamunan
hinlalaki

heart
knee
thigh, upper leg
lower leg
liver

mouth
nail
neck
nose
rib

shoulder
stomach
teeth
throat
thumb

anak b'ttis
d'lla
kilay
tangkop mata
tikod

PAGLŪNG

mmà
nnè
anak
anak ma d'nda
anak ma l'lla

lla
nda
bau
tunang
bituwan

daliri ng paa
dila
kilay
talukap ng mata
sakong

PAMILYA

ama
ina
anak
anak na babae
anak na lalaki

asawa
asawa
balo
nobyá
diborsiyo

toe
tongue
eyebrow
eyelid
heel

PERSONAL RELATIONSHIPS

father
mother
offspring
daughter
son

husband
wife
widow / widower
fiancée / fiancé
divorcee

danganakan

siyali

siyaka

bbò

mpu

bapà / darà

kamanakan

kaki

subul

budjang

matoa

iras

ipa

sugsugan / kakampungan

bagay

durun

banta

kapatid
 mas bata
 mas matanda
 lolo / lola
 apo

tiyo / tiya
 pamangkin
 pinsan
 binata
 dalaga

biyanan
 bayaw / hipag
 manugang

mga kamag-anak
 kaibigan
 karayama
 kaaway

brother / sister
 younger sibling
 older sibling
 grandparent
 grandchild

uncle / aunt
 nephew / niece
 cousin
 young man (unmarried)
 young woman (unmarried)

parent-in-law
 brother-in-law / sister-in-law
 son / daughter-in-law

relative
 friend
 intimate friend, close pal
 enemy

jama

l'lla

d'nda

anak-anak

matatoa

tao
lalaki
babae
sanggol / bata
matandang tao

person
male
female
young child
old man / old woman

KINAKAN

SIGA UTAN

paliyâ

utan batung

batung hijaw

bastilâ kayu

bastilâ bahan

taum

bawang

lingkuwas

bawang sibuyas

pitsay

PAGKAIN

MGA GULAY

amapalaya
sitao
monggo
kamuting-kahoy
kamote

talong
bawang
luya
sibuyas
petsay

FOODS

VEGETABLES

ampalaya
long beans
monggo beans
cassava
sweet potato

egg plant
garlic
ginger
onion
pechay

lara

labu

kabasî

kumantis

kunit

BUWA KAYU

atis

abukado

saging

niyug

bohè niyug

biyabas

kalamunding

nangkà

buwahan

mampallam / mangga

siling pula
upo
kalabasa
kamatis
dilaw

BUNGANGKAHOY

atis
abokado
saging
niyog
buko

bayabas
kalamunding
nangka
lansones
mangga

pepper
white squash
yellow squash
tomato
turmeric

FRUIT

atis
avocado
banana
coconut
young coconut

guava
kalamansi
jackfruit
lansones
mango

manggis

limaw mamis

limaw

paung

patukà

limaw gadja

KINAKAN

SUMBALIAN

sapì

manuk

katam

balu

daing

kaitan

owang-owang

bawi

padilautan

orang

manggustin
sinturis
limon
papaya
pinya
suha

KARNE

karning baka
manok
alimasag
bislad
isda

pating
banagan, ulang
karning baboy
sikad
hipon, sugpo

mangosteen
orange
lemon
papaya
pineapple
pomelo

MEAT

beef
chicken
crab
dried fish
fish

shark
lobster
pork
edible shell fish and shallow water food
shrimp

kauus

p'nno

tehè-tehè

kambing

SARĪ

kahawa

tī

gatas

timus

saka

kinakan

bohas

lohò / sabaw

bāng-bāng

panus
pawikan
-
karning kambing

SARISARI

kape
tsa
gatas
asin
asukal

kanin
bigas
sopas / sabaw
bibingka

squid
turtle
a kind of shell fish
goat

OTHER

coffee
tea
milk
salt
sugar

cooked rice
uncooked rice
soup
cakes, cookies

WAKTU

llaw / sangom

llaw tuu / batnaa

sangom tuu / mintu sangom

h'mmarambuwa

dilaw

dabuhi

kohap dilaw

kohap

laum bahangi

tanga bahangi

subu

sayu

sum'ddop

PANAHON

araw / gabi
ngayon
ngayon gabi
sa makalawa
kahapon
kagabi
kahapon ng hapon

hapon
gabi
hatinggabi
madaling-araw
umaga
paglubog ng araw

TIME

day / night
today
tonight
day after tomorrow
yesterday
last night
yesterday afternoon

afternoon
late at night
midnight
dawn
morning
sunset

nsinì
sayu tuu
batnaa

dang' llaw
dambuwan
dantàun
waktu sangom

llaw sarī
llaw-llaw
tâun bay pingkà
tâun-tâun
tâun tuu
tâun balik

bago / kanina
kaninang umaga
ngayon din

isang araw
isang buwan
isang taon
gabi

balang araw
araw-araw
noong isang taon
taon-taon
sa taong ito
sa isang taon.

earlier
this morning
now / today

one day
one month
one year
night time

someday
daily / every day
last year
yearly
this year
next year

WAKTU SAMBAHAYANG

Subu

Luhu

Asa

Magrib / Magalib

Aysa

TIMES OF PRAYER

Dawn (5:00 - 6:00 a.m.)

Early afternoon (12:00 - 1:00 p.m.)

Sunset (after 6:00 p.m.)

Evening (after 7:00 p.m.)